

dostojna preporuke osobito kod mladih bogoslovaca i jezikoslovaca. U njoj imamo uz nisku cijenu najznatnije tekstove teološke i filološke znanosti, sa kojima se mora svaki i malo naobraženi bogoslov i jezikoslovac upoznati.

Dr. Anton Lovre Gančević O. F. M.

Dr. Erich Klostermann. Apocrypha: I (sv.) Reste des Petrus-evangeliums, der Petrusapokalypse und des Kerygma Petri. II. izd. (1908.); 16 str. Cijena: 0'30 Mk. — II. (sv.) Evangelien herausgegeben von Klostermann. II. izd. (1910.); 21 str. Cijena: 0'40 Mk. — III. (sv.) Agrapha, Slavische Josephusstücke, Oxyrhynchos-Fragment 1911 herausgegeben von Klostermann. II. izd. (1911.); 26 str. Stoji: 0'50 Mk. — IV. (sv.) Apocrypha S. Pauli ad Laodiceos et ad Corinthios herausgegeben von Adolf Harnack. II. izd. (1912.); 23 str. Zapada: 0'60 Mk.

Oni, koji se zanimaju za starokršćansku književnost, od srca će pozdraviti ovako zgodne i jeftine publikacije izašle kod slavnog nakladnog zavoda: A. Marcus und E. Weber's Verlag u Bonn-u (Njemačka) u zbirci: „Kleine Texte für Theologische und Philologische Vorlesungen und Übungen (herausgegeben von Hans Lietzmann).“ Sami naslovi svezaka govore jasno o važnosti djela. U prvom svesku nalazimo svjedočanstva Euzebijeva o evanđelju Petrovu, koje se je otkrilo 1886./87. u jednom kršćanskom grobu u Akhmim-u, a koje se sada čuva u gizeh-skome muzeju. Čitavo se evanđelje nije sačuvalo, pa zato je samo dobar ulomak toga evanđelja i Klostermann iznio u grčkom izvorniku i popratio sa kritičnim bilješkama. U istom grobu i na istom pergamentskom rukopisu valjda iz VIII. vijeka našlo se i komad Petrova Otkrivenja, koje je također ovdje donio Klostermann u izvorniku. Pri-

ložena je sa kritičnim aparatom od Klostermann-a i „Kerygma Petri“ (= Objavljeno Petrovo) prema navodima starih kršćanskih pisaca. — Drugi svezak sadrži apokrifna evanđelja i to ovim redom: „Hebräerevangelium“, „Ebionitenevangelium“, „Aegypterevangelium“, „Thomasevangelium“, „Matthiasüberlieferungen“, „Philippusevangelium“, „Evangelium der Eva“, „Oxyrhynchostogia“, i „Papyrusfragmente vermeintlicher Evangelien“. Sva su evanđelja u ulomcima kritički obrađena. — U trećem svesku imamo: „Agrapha“, koje je Resch pokupio, a sastoje od 74 logija i 103 apokrifa prema crkvenim piscima; osam t. zv. slavenskih Josipovih ulomaka „Slavische Josephusstücke“ poлаг Frey-ovog izdanja, i najnoviji ulomak iz Oksirinkha, što se je sačuvao na papiru iz početka četvrtoga vijeka. Četvrti svezak, izdan od Harnack-a, sadrže apokrifna pisma sv. Pavla Laodicejima i Korinćanima: prvo je pismo u latinskom, dok drugo u grčkom i latinskom uz mnogobrojne kritične bilješke.

Svi ovi svesci znanstvene kolekcije, koju izdaje već spomenući nakladni zavod u Bonn-u, zaslužuju osobitu preporuku zanimanicima. Želimo, da isti zavod nastavi što skorije objelodanjivanjem drugih apokrifnih knjiga, e da uzmognemo što prije imati sve sačuvane apokrifne u znanstvenoj i zgodnoj opremi.

Dr. Gančević.

Staerk prof. Dr. D. W.: Neutestamentliche Zeitgeschichte. Prvi svezak sa tri zemljopisne karte. 1912. 187 str. Drugi svezak sa jednim tlorisom. 1912. 152 str. Obadva sveska stoje 2 M kod G. J. Göschen'sche Verlagshandlung G. m. b. H. u Berlinu W 10 (Genthinerstr. 38.).

Daleko poznata stručnjačka zbirka pod imenom „Sammlung Göschen“ pruža sa gore predstavljenim sveskom važno djelo o počecima kršćanstva. U prvom svesku prof. Staerk obrađujuć čisto povjesnu i kulturnu pozadinu prakršćanstva iznaša zgodne makedonske, grčke, rimske i žudin-ske vladavine, samo da može jasnije

prikazati predmet drugoga sveska. Na prvom mjestu u drugom svesku pisac ispituje pojam žudinske crkve, koja u sebi sadržaje kult u hramu i sinagogičnu zajednicu. I žudinska vjera ima zakone za življenje kao druga vjera. U njoj opažamo i crkovni zapt kao i čežnju za proširenjem. Prof. Staerk govori i o vjerskim predočbama, o narodnoj i općenitoj nadi jednoga Žudije u vjerskom pogledu, o individualnoj pobožnosti, ter o istočno-helenističkim utjecajima u žudinskoj religiji. Na poslijetku je auktor pridodao nešto o žudinskoj crkovnoj godini i kalendaru uz povjesni pregled svih opstojćih vrela za žudinstvo od njegova postanka do osmoga stoljeća.

Oba su sveska, u drugom poboljšanom izdanju, pisana posvema stručnjački, pa su dostojna preporuke unatoč gdjekada na brzu ruku prihvaćenih sudova sa strane pisca o dobi i godinama pojedinih utjecaja i knjiga.

Dr. Gančević.

Erman Dr. Adolf. Die Hieroglyphen. Sammlung Göschchen Nr. 608. 92 str. Cijena 1 M. Nabavlja se preko G. J. Göschen'sche Verlagshandlung u Berlinu.

S ovim djelcem dr. Erman, profesor na berlinskom sveučilištu i ravnatelj egiptskog muzeja, upoznaje nas s jednom važnom tekovinom svjetske kulture. Stara je predaja, zavedena Horapollovim naklapanjima, bila da su hieroglyphi bili simboli čovječjeg izražaja. Istom koncem 18. vijeka njemačko-danski starinar Zoega podade novi ključ razumijevanju tih egiptskih znakova, u kojima se malo po malo otkriše znakovi za pojedina slova, i to bje osobito radom Ingleza Tome Younga i Francuza Champolliona. Dr. Erman u sedam poglavlja riše povjest otkrivenja hieroglyphā, njihovu osobinu, način pisanja, raznizanje pojedinih znakova, jezik i ulomke hieroglyfske te natpise i književnost. Knjiga je poučna i priručna za svakoga ko se zanima za svjetskom kulturom.

Dr. Gančević.

Meissner prof. Dr. Bruno: Die Keilschrift. Mit 6 Abbildungen. 108 str. Sammlung Göschchen Nr. 708. Zapada 1 marku kod: G. J. Göschen'sche Verlagshandlung, Berlin W 10.

Naslovno djelo radi o postanku i razvoju klinastog pisma. Putovanja Talijanca Pietra della Valle god. 1621. zamijetiše po prvi put u novoj književnosti opstanak toga pisma, dok istom Nijemac G. F. Grotefend god. 1802. uspije da protumači jezik, koji je predstavljen u klinastom pismu. Danas se drži da je klinasto pismo svojina sumerskog i babilonsko-asirskog jezika. Profesor Meissner podrobnije razvija u slikama te jezike i donša temeljne oznake tih drevnih jezika u slovničkom pogledu. Vrijedno je znati, da se s otkrićem ovih dvaju jezika upoznajemo s istočnom kulturom, koja se pojavila već oko tri tisuće godina prije Isusa i opstojala u cijelosti skoro do postanka kršćanske dobe. Djelo je Meissnerovo, u koliko imamo tekstove i prevode, posve zgodno za početnike istočnog jezikoslovlja, a a nije s gorega ni za one, koji se bave s indogermanistikom.

Dr. Gančević.

Huonder Anton S. I.: Zu Füssen des Meisters. Kurze Betrachtungen für Priester. Deveto i deseto izdanje (22. do 26. tisuće). Freiburg im Breisgau. 1917. Herder'sche Verlagshandlung. U 16-ni str. XXIV. + 404. Cijena M 3 vez. 3.80.

Ova knjžica ocijenjena je bila u „B. S.“ god. 1915. Što je dobra u ovoj knjži tada rečeno, vrijedi i danas. U njoj su nanizana kratka razmatranja po sv. evanđeljima. Privlačiva je u prvom redu kratkoća. Tu nema isprike ni za koga, da tobože nema vremena. Deset minuta, četvrt sata dosta je, da jedno ovakvo razmatranje nakon kratke priprave i molitve pročitaš i promotriš. Ne treba da otvaraš sv. evanđelje i čitaš, jer je gradivo poznato svećeniku propovjedniku. Druga je privla-